בסוד שיח

To like

וילכו שניהם יחדיו

בה' שבט תשכ"ו הסתלק בעל "שידי אש" זיע"א, תנאו רבי יחיאל יעקב ויינברג זצ"ל (נולד תרס"ד), שהעמיד תל־מידים רבים בדרך שעבר. משיריי תלמידי־חכמיו של המאור הקדמון.

הדברים המובאים להלן הם קטע מדרשה לראש השנה תרפ"ו נדפסו בשלוש מהדורות במיוחד לימים אלה. משום לא יאמן.

"...והנה בגמרא מאברהם, שאמרו עליו שהיה "שש ושמח לעשות את רצון קונו" בשעת העקדה, ובו בזמן "היו רמעות נושרות מתוך עיניו של אברהם לתוך עיניו של יצחק" (ב' ראשית־דבה נו, ח).

אמנם כן, רבותי, התלהבות ומסירות מתוך רבקות – זה עלינו להראות לבני נעורינו. רק במקום שהיו הוהדים משי־מים את נפשות לבנים, רק במקום שרצון הוהדים להבאות קרבנות יהי' אתם, במקום עד המסירות, במקום השלמות והישר, רק שם אפשר לקנות את לב הנוער. רק שם נוליד בתוך נפשו פנימה את פלאי התלהבות ונעורך רגשי הש־צה. במקום שהנוער רואה ומשיג את הכח הלובש גאון של רעיון שאינו נסוג אחור מפני כל קרבן, שאינו יודע לא מע־צור ולא נסיון, או מקיץ גם בו אומץ הרוח שבגבורה הנרד־מת עמוק עמוק בתוך כל יציר שנברא בצלם, ואש ההתלהבות אחוזת גם בו.

ואולם, במקום שהוהדים בעצמם אינם מוכשרים להביא קרבנות ומתמהמהים מתוך פקפקנות וחשבונות לשמוע ולהרגיש בדבר ה', במקום שכח המסירות חלש, – מי כאן יתבע קרבנות? אי אפשר לנו להרסיס לבבות ולעורר כוחות אחרים בעד אמונה שאין אנחנו בעצמנו תופסים בה בכל לב. אי אפשר לנו להכריז בעוז על משאת נפש, אם אין אנחנו משתעבדים אליה בגוף ונפש.

הנוער רוצה ישור ובלי כל תנאי מוקדם. חצאי דברים אינו יודע ואינו רוצה לדעת. במקום שאיננו אוהב דוחה הוא.

והיה היתה בזה משום אהבת הוהים ותשאת, לו אמרנו שלא לוהש קרבנות מאת בנינו, שלא לוהש מסירות נפש ויתור על ערכי־חיים יוהדים. האם נרתעים אנו להקריב את אושרם של בנינו על מזבח היהוות, או לא יתמהמהו בנינו בעת־יר להקריב את יהיותם על מזבח אושרם הם. גם אברהם היה אב, גם אברהם יוהד והביר את צער האב כאחד האבות אשר מעולם, והלא היה זה "בנך יחידך אשר אהבת" (ב־ראשית כב, ב), היה זה יצחק בנו החביב עליו כל־כך, האולם הוא היה אברהם, לא רק את רוח הגבורה הראה אלא גם את הש־מחה של מי ששש ושמח לעשות את רצון קונו גם בשעה שב־תבע לוהד הכי קשה שבחייו.

מי שאין לו העז להביא את מינותו מתוך ששון וריצה, מי שמקריב מצוות הוהת מתוך עצבות וראגה, וצריך להצי־יא את הקרבנות שהוא הוהש בעפל רב מיוי עצמו, מי שמע־מיד רק פנים של רין וחומר שבריין, – גם כח לא יהיה לו לוהי־כוש את לב בני הנעורים.

צריכים אנו אמנם לוהש מאת הנוער שלנו מסירות וסף רבות, קרבנות שלמים, אולם אין אנו רשאים להסיח את דעתנו אף רגע מן הוהמים מפני התביעה הקשה והתמורה. אין אנו רשאים להסיח אף לוגע רשיקה לב הוהים מעל לראש בניהם. רמעות הנצר שנולו מעיני אברהם הרסיהו את עיניו של יצחק, ומה שלא תוכל לפעול היגיונה החיה הני־תנת על־ידי והודים תפעל הרמעה הנובעת מעינים יפעל הכחן הסמיר שבאהבת אב.

הבו ונראה לבניהו שוהישותינו להבאת קרבנות עולות לנו במחיר רם לבנו, שיהיותנו רוחשת מאותנו הכל, הכל, ואנו בחפץ לב ובשמחה ניתן את הכל, את הכל. רק אז אפשר לנו לקוות שחיוקנה הנוער ילכו יוהיו, כמו שנאמר אצל אברהם "וילכו שניהם יוהיו". ואי לאוה היו גם לאברהם בנים שלא הלכו בדרכיו, גם ישמעאל היה בנו של אברהם, גרם לא בנה של שרה.

גדולת הגבורה, כוח האמונה ואהבת אב של מי שהיה אב־רהם, אינם מספיקים לבדם אם אין רעיה עוהרת כנגדו, מי שנשאת ומסמרת בבית את רוח הקדושה של ישראל, את אהבתו ויראתו כל הימים ונטעת אותו בלב בני הנעורים הוהל משעה מוקדמת. שרה נעשית שותף למעשה החינוך. שרה זו שאמרו עליה שבר השבת שבביתה, שקדושת השבת שבנשמתה לא כבו כל ימות השבוע ולא מרו במשך כל ימות החולין (ב־ראשית־דבה ס, טז), שרה זו שערערה מדת הוחמר, שבניעותה השוב טעמה עמדו בעין למחסה לפני בית אב־רהם, שרה זו שעלותה בירושה על בעלה בהנהגת החינוך לשם גידולו של בן ביצחק, ומי שצווה אלקים עליה: "כל אשר תאמר אליך שרה שמע בקולה" (ב־ראשית כא, יב).

ואפילו לוחזיק את ישמעאל מביתה דרשה כי העמיד בסכנה את עתידו של יצחק, את רוח ישראל שבו. ידוע ידעה מה מסוכן הוא למסור את הנוער לידי השפעתן של דעות זרות שלא ממקור ישראל חרצבו. ידעה היטב שחינו־כו של יצחק דורש גם את הקרבן הזה – "גרש האמה הזאת ואת בנה כי לא יירש בן האמה הזאת עם בני עם יצחק" (ב־ראשית כא, י), ירושה אחרת לו מאשר ליצחק. זה יורש נב־סים וזה יורש את הרוח ואת משאת הנפש, את המסורה ואת התקוה. זה נושא בלבו את רמות ויוקנו של אביו בתור זכ־רון הוד גרידא, הוה בתור סמל לשאיפת ההשתלמות העצ־מית.

ואנו – קלי־דעת היינו למסד את בנינו לכל השפעה שהיא, ולכל רוח המגיע אליהם במקרה. מכניסים אנו את בנינו בידיהו לתוך עולמות רוחניים שכל־כך רחוקים המה מדרך ישראל סבא. אין אנחנו מגינים בעד בנינו במקום שרוחם צריך ליתר טיפח ומחסה. בשם אהבת הוהים אנחנו מלמדים זכות על עצמנו בשעה שאנו נשאלים מדוע אין אנ־חנו מדריכים את בנינו ברוח התורה, מדוע אנו עוהבים אותם להשפעת זרות. בשל רצון קיומם הוהקרמותם אנחנו מק־ריבים את יהירותם.

אמנם־כן, אותן הרמעות שנשרו מעיניו של אברהם לתוך עיניו של יצחק, באהבת אב היה מקודן, הרמעות אהבת אב הן הן שמסמאו גם את עיניו של יצחק, עד שלא ידע להבחין בין יעקב ובין עשו (ב־ראשית כז, ו). לא, רבותי, לא כך עלינו לעמוד בפני בנינו שהם הם העתידים שלנו.

הבו ונשמע נא לקול השופר, נזכור נא את שעת העקדה, איך אברהם הולך על יד יצחק, איך אברהם מגיל את יצחק, אז נתגבר על רוח הפיהור שבין אבות ובין בנים, אז יגרש קול השופר את אבנאות השטן המקטרג, אז אפשר יהיה לק־רוא גם עלינו את הפסוק "וילכו שניהם יוהדיו".

(מתרגם בילקוטים", כאמור מהשקפתו של הנביא ויינברג זצ"ל)

תשובה מאהבה של שחקן תיאטרון

עוברא ירענא מהר"ק מבארדיטשוב זי"ע בעל קדושת לוי, אשר שמעתי אותה כמה פעמים מהרה"ח רבי חיים בער ז"ל ששמע מכ"ק אאז"ל אדמו"ר בעל מנחת אלעזר זי"ע:

היה איש אחד אשר בילדותו הוליכו אביו לשולחנו הקדוש של מהר"ק בעל קדושת לוי זי"ע בליל שבת קודש. וכידוע גודל עבודתו וחק בעת עריכת השלחן כתר משרתי מעלה בה' תלהבות אש קודש נורא מאוד. באותם הימים נתפסו הרבה אנשים תמימים להשכלה אשר עניינה היה להדחות לעכו"ם. ובימיהם התחילה הפירצה לעשות תיאטראות בשפת אידיש, ולהראות שם עניני רח בודקם, לוזלול ולשחוק מהכל, ר"ל. ועשו שם "שפיע"ל" מרבי חסידים. והנה כשנתגדל אותו הי־לד, נעשה טיקאטער שפילער" (שחקן תיאטרון). וכיון שתמור־נת התנהגות הגה"ק מבארדיטשוב זי"ע נחקקה בזכרונו, היה יודע לחזור על תנועותיו הקדושות שראה, עד שהיה מרקד על השולחן, כמו (להבריל בין קודש לחול) עבודתו הטהורה של הרה"ק מבארדיטשוב. והיה נוסע מעיר לעיר להציג מש־חקו זה, ואנשים רבים באו לראותו, עד שנעשה ר"ל לחוטא ומחטיא את הרבים.

פעם אחת באמצע משחקו שהיה חוזר כמה פעמים על תי־בות "ריבון כל העולמים", פתאום אחזתו רעדה, התחיל לצ־עוק: מה אני ומה חיי, ולפני מי אני עתיד ליתן דין וחשבון על כל מעשי הרעים. או לי ואוי לנפשי, ובוזה משם, ונס לביהמ"ד, והתחיל לומר תהלים בבכיות נוראות, עד שנעשה לבעל תשובה גמור, וקיבל על עצמו עד סוף ימיו להיות מקבץ נרבות לצורך עניים.

וכשהיה כ"ק אאז"ל בעל מנחת אלעזר זי"ע מספר סיפור זה, היה רגיל לסיים ולומר בהתעוררות וקול בכי, "הי' ר' הרא', ומה זה שהיה כל ימיו איש קל ורייק, ולא הי' יהודי כזולנו מות לצדיק לשם שמים, אלא אדרבה כו', ומ"מ בסופו של דבר – כח תנועות של צדיק שבו את כל המחיצות, והביא בלבו הרהור תשובה, כל שכן מי שמדמה עצמו במעשיו ועבודתו, בניגונים ומנהגים אשר דוקא אצל צדיק, שאף אם אינו דואי לכך, ואינו במדריגת הצדיק, מ"מ פועלות אותן התנועות בליבו רושם נצחי, וסופן להחזירו בתשובה שלימה ולאהבת צדיקים".

(ב"ק אדמו"ר ממונקאטש מרפשי"ק פ' עקב תשנ"ח. נרשם בעולת שבת)

תשובה גם על עבירות חמורות ר"ל

כ"ק מרן אאמו"ר זצללה"ה ריבר בקדשו, על כל העבירות החמורות ר"ל שאין מספיקין בידו לעשות תשובה, ועל החטא הידוע (פגם ברית המילה) שכתוב בזוה"ק (ע' ח"א סב) שאין לו תשובה. כ"ק מרן אאמו"ר זצללה"ה הסביר שכוונת הדברים היא, שניטל ממנו העוד העליון לתשובה. אכן, אעפ"כ, אם מתבונן ומרגש איך ומה השפעל הוהדר מצבו עד שניטל ממנו העוד העליון, ועד כמה הוא מרוחק ומנותם, ממילא כשמרגיש בשפלות ערכו ושואין לו עצה ומנוס ומפלט ונעשה באמת נכנע ושפל ומקרע לבו לקרעים, אזי בכח העניות ובלבו הנ־שבר הקב"ה חותר לו תתירה מתחת כסא כבודו ומרחם עליו ופותח לו פתח לתשובה, כמו שמצינו במנשה (ויק"ר פ' אמור).

(ישמח ישראל פ' בא אות יא דף יג מדר' אז)

schiffs@013.net.il